

L N S O

MEISTARI UN MEISTARDARBI

MOCARTS UN MOCARTS

2018. gada 2. novembrī Lielajā ģildē

Gunta GELGOTE – soprāns | soprano
Ieva SALIETE – klavesīns | harpsihord

Diriģents | Conductor
Guntis KUZMA

Koncerts tiešraidē skan Latvijas Radio 3 "Klasika"
The concert broadcasted by the Latvian Public Radio 3 *Klasika*

Wolfgangs Amadejs MOCARTS (1756–1791)

Wolfgang Amadeus MOZART

I DAĻA | PART I

Operas "Figaro kāzas" uvertūra (1786)

Overture to *Le nozze di Figaro*

4 minūtes | 4 minutes

Koncerts klavesīnam un orķestrim Remažorā KV 107 nr. 1 (1772)

Harpisichord Concerto in D major, K. 107, no. 1

I. *Allegro*

II. *Andante*

III. *Tempo di menuetto*

14 minūtes | 14 minutes

Exsultate, iubilate Famažorā KV 165 (1773)

Exsultate, iubilate in F major K. 165

I. *Allegro*

II. *Recitativo*

III. *Aria*

IV. *Alleluia*

15 minūtes | 15 minutes

II DAĻA | PART II

Simfonija Do mažorā KV 551 ("Jupiters", 1788)

Symphony in C major K. 551 (*Jupiter*)

I. *Allegro vivace*

II. *Andante cantabile*

III. *Menuetto: Allegretto – Trio*

IV. *Molto allegro*

30–35 minūtes | 30–35 minutes

Kultūras ministrija

VALSTES
KULTŪRĀPĀRSTĀBĪBAS FONDĀS

NEIBURGS

Garage
demokrātiskā Viena tīrās

LNT

Pastaiga

DELFI

Latvijas
Radio
Klasika

NABA
93.1 FM

MUZIĀLĀ
SKOLA

LNSO ŠOVAKAR

I vijoles | I violins

Raimonds Ozols
Aleksejs Bahirs
Ilze Kirsanova
Nellija Sarkisjana
Baiba Šulce
Aija Frišenfelde
Liene Neija-Kalniņa
Terēze Ziberte-Ijaba
Indulis Cintiņš
Oskars Siliņš

II vijoles | II violins

Arvids Zvagulis
Ilze Pence
Daina Birzniece
Tatjana Ostrovska
Ingrīda Laka
Raimonds Melderis
Margarita Ogibalova
Kristiāna Ozoliņa

Alti | Violas

Ināra Brīnuma
Liene Beitāne
Katrīna Krašauska-Krauze
Inga Ozoliņa
Lauma Visendorfa
Tatjana Ļebedeva

Čelli | Cellos

Ieva Upatniece
Dace Zālīte
Zane Guļāne
Ainārs Paukšēns

Kontrabasi | Double-bases

Raivo Ozols
Kristaps Pētersons
Jurgis Klotiņš

Flautas | Flutes

Egija Sproģe-Orehova
Aiva Zauberga

Obojas | Oboes

Egils Upatnieks
Jana Zeļenska

Klarnetes | Clarinets

Mareks Pinta
Mārcis Kūlis

Fagoti | Bassoons

Jānis Semjonovs
Aleksandrs Žiguļičs

Mežragi | Horns

Artūrs Šults
Mikš Bankevicš

Trompetes | Trumpets

Gints Ozoliņš
Edgars Bārzdiņš

Timpāni | Timpani

Elīna Endzele

Volfgang Amadejs MOCARTS

pamatoti tiek uzskatīts par vienu no lielākajiem ģēnijiem, kādi Rietumu mūzikā jekad bijuši. Priekšstati par viņu ir maķenīt vienveidīgi: saulains, mūžam starojošs, visos darbos ģeniāls, pēc laimīgas bērnības, ko vadīja despotiskā tēva vadībā, guva gan zināmus panākumus, tomēr dzīvoja grūtu mūžu, nomira nabags, apbedīts sazinkur, kapavieta nav zināma. Par Mocarta neapšaubāmo ģēniju vērts runāt un runāt, jo gan viņa dzīvē, gan mūzikā ir kontrasti, daudzslāņainība, pacēlumi, nenovērtētība, vitālais un dramatiskais – vārdu sakot, Mocarts bija dzīvs cilvēks ar neiedomājami spožām spējām, plašu apvāršni, bet arī satumsumiem, drāmu un visu ko citu, kas raksturo būtnes ar miesu un asinīm. Mocarta mūziku viegli klausīties, bet tajā ir arī daudz ausij mazdzirdamu noslēpumu, par kuriem ir interesanti runāt. Koncerts "Mocarts un Mocarts" un "Pirmskoncerta sarunas" būs viens solis tuvāk ģēnijam, kura garīgās dzīles var apjūsmot, bet ne līdz galam izzināt un apjaust. Viens gan skaidrs – reti kurš komponists Rietumu mūzikā nonācis tik tuvu tam, ko varētu saukt par absolūto skaistumu.

Koncerta diriģents Guntis Kuzma saka: "Mocarta mūzika man tuva kopš agriem pusaudža gadiem, kad sāku mācīties spēlēt klarneti un, lai būtu saskare ar dzīvu mūziku, mans tābrīža pedagogs Haralds Bārdziņš rosināja kopā ar viņu spēlēt neskaitāmu mācību duetus. Jau tobrīd apjautu, ka Mocarta mūzika man garīgi saistoša, var pat teikt – es to iemīlēju. Jau apzinātākā vecumā mani dziļi ietekmēja somu diriģenta Juhas Kangasa piedāvātās Mocarta simfoniju interpretācijas; vēlāk es dziļi un ilgstoši pētīju Mocarta ģeniālo Klarnetes koncertu, un tagad – jau pēc diezgan daudziem gadiem – es priecīgs pievērsties Mocartam kā diriģents. Mocarta mūzika ir fenomenāla ar to, ka tajā ir neiedomājamas dzīles. Var meklēt, atrast, pazaudēt, šaubīties, sajūsmināties, mulst un apbrīnot. Liekas – kas nu tur liels: Mocarta saulainais ģēnijs. Taču viņa darbi

ir tik daudzslāņaini, ka vienudien tu atrodi vienu risinājumu, citudien tev šis risinājums liekas aplams – nē, jādara pilnīgi citādi. Un pats jocīgākais – galu galā izrādās, ka gan viens, gan otrs, gan trešais risinājums var būt pareizs – tik daudzšķautņaina ir Mocarta daiļrade."

Par šīvakara koncertam izvēlēto programmu Guntis Kuzma saka: "Mūsu nolūks ir iespējami plašā diapazonā parādīt Mocarta daudzpusīgumu. Operu Mocarts uzskatīja bezmaz par savas daiļrades pamatžanru, un mūsu koncerta ievadā skan operas "Figaro kāzas" uvertīra. Motete *Exsultate, iubilate* ir virtuozas, daiļskanīgas vokālās mūzikas paraugs. 16 gadu vecumā tapušais klavesīnkoncerts – faktiski Johana Kristiāna Baha jeb "Londonas Baha" sonātes pārlūkums klavesīnam un orķestrim – rāda vienu no spēcīgākajām ietekmēm, kas veidoja Mocarta ģēniju. Programmas beigās – grandioza un dzīvespriecīga simfonija, kuras saturiskais dziļums manī vieš dziļu apbrīnu."

Operas "**FIGARO KĀZAS**" ievadmūzika teicami raksturo to ņudzošo gaisotni, kas ietverta operas libreta pamatā esošās Bomaršē lugas nosaukumā "Trakā diena". Ir gandrīz neiespējami tekoši atstātīt visu, kas operā notiek – re ir viens pāris, kas vēl nav pāris, un te ir otrs pāris, kas teju vairs nav pāris, un erotomāns jauneklis, kas gribētu, lai viņam ir pāris, pazudusi audžumāte un noklīdusi adatiņa, pārgērbsšanās un masku teātris pusnaktī krūmājā, un viss cits, kas vien var noderēt, lai nojauktu skatītājam visu saprašānu.

1773. gada janvārī Wolfgang Amadejs saceris virtuzo un slaveno moteti **EXSULTATE, IUBILATE**. Opusa adresāts ir Milānas opernama kastrāts Venancio Raucīni, kurš iepriekšējā gada Ziemassvētkos dziedājis Mocarta operas "Lūcijs Silla" pirmuzvedumā turpat Milānā. Kaut arī *Exsultate* nav operas sastāvdaļa, tā atbilstoši laikmeta prasībām un itāliskajai tradīcijai tomēr ir ļoti operiska.

*I. Exsultate, iubilare, o vos animae beatae!
Dulcia cantica canendo, cantui vestro
respondendo, psallant aethera cum me.*

I. Gavilējiet, liksmojiet, ak, aplaimotās dvēseles. Milīgajām dziesmām piebalsojot, debesis dzied godinājumu līdz ar mani.

*II. Fulget amica dies, iam fugere et nubila
et procellae; exortus est justis inexpectata
quies. Undique obscura regnabat nox; surgite
tandem laeti, qui timuistis adhuc, et iucundi
aurorae fortunatae frondes dextera plena et
lilia date.*

II. Aust draudzīga diena, mākoņi pazūd, negaidīts miers nācis pār taisnīgajiem. Visnotaļ valdīja drūma nakts, nu beidzot liksmjošā priekā ceļas tie, kas bailēs mita, un svētlaimīgā rīta gaismā viņi nāk ar lapu vainagu un liliju pilnām rokām.

*III. Tu, virginum corona, tu nobis pacem dona.
Tu consolare affectus, unde suspirat cor.*

III. Tu, Jaunava Valdniece, Tu dodi mums mieru, Tu mierini ienaidus, pēc Tevis tvīkst sirds.

IV. Alleluia.

IV. Slavējiet Kungu (alleluja)!

KLAVESĪNKONCERTI ar kataloga numuru 107 īstenībā ir Johana Sebastiāna Baha talantīgā dēla Johana Kristiāna Baha jeb tā sauktā Londonas Baha sonāšu pārlikums klavesīnam un orķestrim. Agrā bērnībā apjomīgas koncertturnejas laikā Londonā mazais Amadejs satikās ar Johanu Kristiānu, un Londonas Baha mūzika kļuva par spēcīgu impulsu uz Mocarta radošajām spējām, kas tajā laikā tikko sāka asnot. Tātad šis ir talantīgs pārlikums jeb aizguvums (tajā laikā normāla prakse), no kura sanācis tikpat bahisks, cik mocartisks opuss.

1788. gada vasarā pēc operas "Dons Žuans" triumfālajiem panākumiem Prāgā Mocarts atgriežas Vīnē, kur tā pati opera tiek uzņemta vairāk nekā vēsi. Turklāt ir apsīcis pasūtīnājumu avots un valsts vadība uzmanību pilnībā koncentrējusi karam pret turkiem. Šajā vasarā Mocarts komponē salīdzinoši maz, turklāt nepavisam nav

raksturīgi, ka viņš nošpapīram ķertoss klāt bez konkrēta pasūtīnājuma, tomēr tieši tā top viņa trīs pēdējās lielās simfonijas, no kurām klausāmiejs trešo – **SIMFONIJU DOMAŽORĀ, SAUKTU "JUPITERS"**.

Ir versija, ka komponista dzīves laikā šīs trīs simfonijas tā arī netiek atskaņotas, taču ir arī argumenti, kas liek apšaubīt šo kategorisko apgalvojumu. Toties puslīdz droši zināms, ka Domažora simfonijas populārais apzīmējums "Jupiters" radies 19. gadsimta pirmajā pusē Anglijā, un nosaukuma autors, visticamāk, ir Haidna leģendārais Londonas menedžeris Salomons.

Jupiters ir romiešu virsdievs un arī Saules sistēmas lielākā planēta – 1000 zemesložu apmērā, tātad salīdzinājums ar simfoniju ir adekvāts. Slavens ir teiciens – simfonijas ceturtās daļas grandiozā polifonija līdzinās Ķelnes katedrālei. Atcerēsimies arī, ka Šūmanis 1835. gadā rakstīja apmēram tā – sak, pasaulē ir lietas, ko vienkārši nav iespējams aprakstīt, piemēram, vairums Šekspīra darbu, šis tas no Bēthovena un Mocarta Domažora simfonija." Šī simfonija patiesi ir obelisks cilvēka dabas un dvēseles labākajai daļai.

Interesanti, ka simfonijas pirmajā daļā – ekspozīcijas trešajā posmā – Mocarts izmanto pats savas humoristiskas dziesmiņas refrēnu. Šo dziesmu *Un bacio di mano* ("Rokasskūpst") Mocarts sacerēja Paskvāles Anfosis operas "Laimīgā greisirdība" izrādīšanai Vīnes Burgteātrī 1788. gada 2. jūnijā – dziedāja Frančesko Albertarelli, kurš bija titulvaronis Mocarta operas "Dons Žuans" izrādēs Vīnē. Dziesmiņas saturs apmēram šāds (iezīmētais teksts skan akurāt simfonijā izmantotajā fragmentā): "Rokasskūpsts pārsteidz gan jūs, gan skaisto meiteni, ko vēlaties precēt. **Jūs esat pastulbs, mans dārgais Pompej, jums jāmācās izzināt pasauli.** Viram, kurš prec daiļu jaunuvi, ir jāatsakās no dažām kaprīzēm: viņam jāļauj sievai sava vaļa, durvis vienmēr jātur vaļā, savukārt jāaizver acis, ausis un mute, ja vien viņš nevēlas kļūt par muļķu karali."

Savukārt simfonijas fināla pamatmotīva četras skaņas aizgūtas no gregoriskā dziedājuma *Lucis creator*, par kura autoru uzskata pāvestu Gregoru Lielo, un šo dziedājumu dzied svētdienās pēc Zvaigznes dienas un Vasarsvētkiem. Dziedājumā tiek uzrunāts Gaismas Radītājs, kas darījis dienu starojoši spožu un pār topošo pasauli no haosa saucis visupirms gaismu – nakts pilna tumšām bailēm, cilvēku asarām un lūgšanām, Kungs, dari šiem grēciniekiem tā, lai mūžības vārtu priekšā viņu mūža kļūdas tiktu dzēstas – Tēvs, lai notiek, kā mēs lūdzam Tevi, Tavu Dēlu un Svēto Garu mūžīgajā valstībā.

Gunta GELGOTE ir dziedātāja brīvmāksliniece. Bieži sadarbojas ar LNSO. Uzstājas Lietuvas Nacionālajā Operas un baleta teātrī un Gintara Rinkēviča vadītajā Viļņas Pilsētas operā. Beidzamajās sezonās debitējusi Adeles lomā ("Sikspārnis") Lietuvā, savukārt Rīgā dziedājusi Pētersona operā "Mihails un Mihails spēlē šahu", Skultes operā "Vilkaču mantiniece" u. c. Kamermūzikā sadarbojas ar Kristīni Adamaiti un Arti Sīmani, Hertu Hansenu, Aldi Liepiņu, Ēriku Kiršfeldu, Aiju Kuzmani. 2009. gadā saņēmusi Lielo mūzikas balvu kategorijā "Gada debija".

Klavesīniste **Ieva SALIETE** ir brīvmāksliniece – dzīvo Latvijā, sadarbojas ar orķestri *Sinfonietta Rīga* baroka projektos, piedalās solo un kamermūzikas projektos Vācijā un Šveicē, ir Bernes senās mūzikas orķestra *Les Passions de l'Âme* klavesīniste. Ievai īpaši tuva savulaik Rīgā dzīvojušā Johana Gotfrīda Mītele daiļrade, ko mūziķe atskaņo ar *Kesselberg Ensemble* Latvijā, Vācijā un Šveicē. Bijusi JVLMA docētāja. Muzicējusi Freiburgas baroka orķestrī, *Ensemble 415*, Bāzeles kamerorķestrī u. c. Saņēmusi Lielo mūzikas

balvu 2017 "Par izcilu darbu ansamblī". Piedalījies ieskaņojumos, kas izdoti ierakstu namos *Deutsche Harmonia Mundi* un *Sony*, divi no tiem saņēmuši *Diapason d'Or*.

Klarnetists un diriģents **Guntis KUZMA** ir LNSO diriģents kopš 2014. gada. Viņš ar panākumiem vadījis LNSO koncertus, vairākkārt uzstājies ar *Sinfonietta Rīga*, *Sinfonia concertante*, Liepājas SO, JVLMA orķestri un 2018. gada vasarā festivālā "Šalc" ar Latvijas Festivāla orķestri. 2018. gada janvārī lielu atzinību guva Gunta Kuzmas un LNSO veiktais Ādolfā Skultes Piektās simfonijas lasījums "Latviešu simfoniskās mūzikas lielkoncertā". JVLMA docents un Pūšaminstrumentu katedras vadītājs. Bijis LNSO klarnēšu grupas koncertmeistars no 2008. gada līdz 2014. gadam. LNSO spēlē kopš 2002. gada. No *Sinfonietta Rīga* dibināšanas 2006. gadā līdz 2015. gadam – šī orķestra pirmā klarnete. Ar panākumiem piedalījies festivālos un konkursos. Labprāt spēlē dažādos kamermūzikas projektos, daudz uzmanības pievērš laikmetīgajai mūzikai. Nominēts Lielajai mūzikas balvai 2012 kategorijā "Par izcilu darbu ansamblī".

Wolfgang Amadeus MOZART is considered one of the greatest giants of Western music, and not without merit. Our impression of the composer is somewhat hackneyed: he was always sunny and glowing, ingenious in everything he did; he enjoyed some success after the happy childhood in the reins of his despotic father, but had an overall difficult life, died poor, was buried who knows where, as his final resting place is unknown. Mozart's undeniable genius is worth endless discussion, because his life and music is full of contrasts, layers, success, underappreciation; the vital and the dramatic – in short, Mozart was a living human being with impossibly brilliant capacity, with a far-reaching grasp; but his life also saw eclipses, turmoil and all the other things pertaining creatures of flesh and blood. Mozart's music is easy to listen to, but it is also full of secrets inaudible to the naked ear and exciting to explore. The concert programme *Mozart and Mozart* and the pre-concert talks take us one step closer to the genius whose spiritual depths are easy to glorify but not to fully grasp and study. One thing is clear – hardly any composer in the history of Western music has come as close to what could be called absolute beauty.

Guntis Kuzma, the conductor of the concert: 'Mozart's music has been close to me since my early adolescence when I started playing the clarinet; to put me in touch with live music, my teacher Haralds Bārzdīņš urged me to play countless practice duets with him. It realised already then that I have a spiritual interest in Mozart's music, you could even say that I learned to love it. The Finnish conductor Juha Kangas' interpretations of Mozart's symphonies had a deep impact on me when I had reached a more mature age; later, I thoroughly studied Mozart's ingenious Clarinet Concerto, and now, after quite many years, I am happy to approach Mozart as a conductor. Mozart's music is phenomenal because of its unimaginable depth. You can seek, find, lose, hesitate, rejoice, admire and be bewildered. It might not seem special – Mozart's sunny genius. But his works have so many layers that you may find a solution that seems completely false the next day – no, the approach has to be completely different. And

the strangest of all – as it turns out, the first, the second, the third approach can all work – that's how many-sided Mozart's works are.'

Guntis Kuzma about the concert programme: 'Our goal is to showcase Mozart's versatility on as broad a spectrum as possible. The opera may be Mozart's fundamental genre, and the concert opens with the overture from *The Marriage of Figaro*. The motet *Exsultate, jubilate* is an example of virtuoso, euphonic vocal music. The Harpsichord Concerto, written at the age of 16, is in fact a sonata by Johann Christian Bach, also known as the London Bach, arranged for harpsichord and orchestra – it illustrates one of the most powerful influences shaping Mozart's genius. The programme concludes with a magnificent, joyful symphony full of profound matter that I deeply admire.'

The overture of the opera **THE MARRIAGE OF FIGARO** is a perfect illustration of the bustling atmosphere captured in the title of Beaumarchais' play, *The Mad Day*, the basis of the opera libretto. It is almost impossible to provide a fluent recount of the opera's plot – there is a couple which is not a couple yet, another one that soon won't be a couple anymore, an erotomaniac youth longing to be a part of a couple. A step-mother disappears and so does a pin, there is dressing-up and a midnight masquerade in the bushes, and everything else that might help to completely confound the audience.

In January, 1773, Wolfgang Amadeus wrote his famous virtuoso motet **EXSULTATE, IUBILATE**. The composition is written for the Milan opera castrato Venanzio Rauzzini who sang in the premiere of Mozart's opera *Lucio Silla* in Milan in Christmas the year before. Although *Exsultate* is not a part of an opera, it is very opera-like, complying with the contemporary requirements and the Italian tradition.

I. Exsultate, iubilate, o vos animae beatae! Dulcisa cantica canendo, cantui vestro respondendo, psallant aethera cum me.

I. Rejoice, resound with joy, o you blessed souls, singing sweet songs! In response to your singing let the heavens sing forth with me.

*II. Fulget amica dies, iam fugere et nubila et
procellae; exortus est justis inexpectata quies.
Undique obscura regnabat nox; surgite tandem
laeti, qui timuistis adhuc, et iucundi aurorae
fortunatae frondes dextera plena et lilia date.*

II. The friendly day shines forth, both clouds and storms have fled now; for the righteous there has arisen an unexpected calm. Dark night reigned everywhere; arise, happy at last, you who feared till now, and joyful for this lucky dawn, give garlands and lilies with full right hand.

*III. Tu, virginum corona, tu nobis pacem dona. Tu
consolare affectus, unde suspirat cor.*

III. You, o crown of virgins, grant us peace. Console our feelings, from which our hearts sigh.

IV. Alleluia.

IV. Hallelujah.

HARPSICHORD CONCERTOS KV 107

are in fact sonatas by Johann Sebastian Bach's talented son, Johann Christian Bach, also known as the London Bach, arranged for harpsichord and orchestra. The young Amadeus met Johann Christian in London during a long tour in his early childhood. The London Bach's music was a powerful impulse for Mozart's creative capacity, just starting to sprout. The result is a talented arrangement or borrowing (a common practice at the time), a composition resembling both Bach and Mozart.

After the triumph of his opera *Don Giovanni* in Prague, Mozart returned to Vienna in summer, 1788, where the same opera was received coldly, to say the least. In addition, commissions declined, and the state was paying full attention to the war against the Turks. Short of money, Mozart was forced to move to a smaller apartment; his six-month-old daughter had just died, and Mozart composed relatively little over the summer. It was completely uncharacteristic of him to write without a specific commission, but it is exactly how his three final major symphonies were conceived, and we will hear the third of them – Symphony in C major (*Jupiter*).

The three symphonies may not have been performed during the composer's lifetime, but there are also arguments against such a stance. However, it is fairly certain that the popular nickname *Jupiter* appeared in

England in the early 19th century, most likely invented by Haydn's legendary London impresario Salomon.

Jupiter is the Roman king of gods, and also the largest planet of the Solar System, the size of a thousand Earths, meaning that it is reasonable name for a symphony. A famous phrase goes that the magnificent polyphony of the fourth movement is comparable to the Cologne Cathedral. In 1835, Schumann wrote that there are things in the world that defy description, for example, most works by Shakespeare, some by Beethoven, and Mozart's Symphony in C major. The symphony truly rises like a pillar to the better part of the human nature and soul.

A fun fact: in the first movement, the third part of the exposition, Mozart uses the refrain of his own humorous arietta. Mozart wrote the song *Un bacio di mano (A Kiss on the Hand)* for the performance of Pasquale Anfossi's opera *Le gelosie fortunate* at the Vienna Burgtheater on 2 June, 1788, – the singer was Francesco Albertarelli, the titular singer in the Vienna productions of Mozart's *Don Giovanni*. The approximate content of the song (the highlighted text is sung in the part that appears in the symphony): 'The kiss on the hand surprises both you and the beautiful girl you want to wed. **You are foolish, my dear Pompey, you must learn about the world.**

A man marrying a beautiful bride has to give up some whims: he has to let his wife free, the door should always be open, but his eyes, ears and mouth closed, unless he wants to become the king of the fools.'

The four sounds forming the theme in the symphony finale are borrowed from the Gregorian hymn *Lucis creator*, attributed to pope Gregory the Great, and this chant is sung on Sundays following Epiphany and Pentecost. The refrain addresses the Creator of the light who has made the day bright with radiance and called the light from chaos over the forming world; the night comes with darkling fears, people's prayers and tears, but the Creator is pleaded to grace sinners in front of the heavenly gate and to purge their past errors away. O Father, that we ask be done, through Jesus Christ, the Holy Ghost and Thee in the eternal realm.